

COSA is in Nederland een nieuwe werkwijze voor de reïntegratie van daders van zedenmisdrijven. Het doel is het recidiverisico van zedendaders te verkleinen door hen intensief te ondersteunen bij en toezicht te houden op hun reïntegratie in de samenleving. Vrijwilligers spelen een cruciale rol. Zij zorgen ervoor dat de voormalige zedendader een nieuwe start kan maken en een verantwoordelijk leven kan leiden.

Impressie
COSA symposium
22 juni 2011
Avans Hogeschool Den Bosch

Vrijwilligers inzetten om daders van zedenmisdrijven veilig en op een sociale manier weer aan de samenleving te laten deelnemen. Werk dat? Is het verantwoord? Hoe doe je dat zorgvuldig en wat levert het de samenleving op? De COSA methode (Cirkels voor Ondersteuning, Samenwerking en Aanspreekbaarheid) kan na twee jaar ervaring al veel vragen beantwoorden. Op woensdag 22 juni jl. vond in het goedgevulde Atrium van Avans Hogeschool in 's-Hertogenbosch een symposium plaats over twee jaar COSA in Nederland. Wat waren de indrukken? Een impressie van een boeiende ochtend.

Geen nieuwe slachtoffers

Onder de fraai gerestaureerde glas-in-lood ramen in het atrium van de hogeschool hebben zich ruim honderdvijftig belangstellenden verzameld. Een blik op de deelnemerslijst laat zien dat er uit veel verschillende hoeken belangstelling is voor de ervaringen met twee jaar COSA, de methodiek om zedendaders veilig terug te laten keren in de samenleving. 'Het veld' is goed vertegenwoordigd. Naast reclasseringsmedewerkers en COSA vrijwilligers zijn er deelnemers van ondermeer lokale overheden, het Openbaar Ministerie, de politie, de forensische psychiatrie, de wetenschap en van maatschappelijke instanties zoals het Meldpunt Kinderporno.

Dagvoorzitter *Ruben Maes* excuseert inleider staatssecretaris Teeven die onverwacht de minister moest vervangen. Ter compensatie zal Sjef van Gennip, in zijn inleiding delen uit de toespraak van de staatssecretaris gebruiken. Maes opent

“Wat doe je met delinquenten, in het bijzonder zedendaders, die terugkeren in de samenleving?”

het symposium met een 'rondje verwachtingen' onder de deelnemers. 'In België zijn we net gestart met COSA', aldus een vertegenwoordiger van het Vlaamse ministerie van Welzijn en Volksgezondheid. 'We hopen hier te leren van de kennis en ervaringen bij onze bovenburen.' Een ander vraag

uit de zaal: kan COSA doorlopen na het beëindigen van het reclasseringstoezicht, en wat gebeurt er dan? Deze en andere vragen zullen tijdens het symposium worden beantwoord.

GENIALE VONDST

Eerste spreker is *Frans van Kalmthout*, vice-voorzitter Raad van Bestuur van Avans. Hij schetst het belang van de COSA-methode voor het onderwijs. Want: 'Wat doe je met delinquenten, in het bijzonder zedendaders, die terugkeren in de samenleving? Het is een van de vele maatschappelijk vraagstukken die de laatste jaren het HBO-onderwijs bij Avans hebben beïnvloed', aldus van Kalmthout. Vraagstukken die uiteindelijk leiden tot nieuwe studierichtingen en vooral ook wetenschappelijk onderzoek. Avans leidt jongeren op tot professionals. Leert hen nadenken over de dilemma's in de samenleving en er antwoorden op bedenken. Een voor Nederland nieuwe methode als COSA is dankbare studiestof. Avans is

als partner nauw betrokken bij het begeleidende onderzoek naar COSA. 'COSA draagt bij aan het herstellen van de relatie tussen daders en samenleving en met de inzet van vrijwilligers gaat dat zeker lukken!', meent van Kalmthout.

Sjef van Gennip, voorzitter Raad van Bestuur van Reclassering Nederland, is vanaf zijn eerste kennismaking met COSA 'gegrepen door het project'. 'Het is een geniale vondst om iets te doen aan de problematiek en het past perfect in de werkwijze van Reclassering Nederland', aldus van Gennip. 'Ik ben er dan ook trots op dat we COSA met hulp van het ministerie van de grond hebben kunnen tillen. *Staatssecretaris Fred Teeven* zou ongetwijfeld een pleidooi hebben gehouden voor het hard aanpakken van daders van ernstige (zedes)misdrijven. Ik snap dat wel, maar strenger straffen alleen helpt

Van Gennip: "gegrepen door het project"

niet, dat is gewoon bewezen. Daarmee los je de problematiek niet op. Gelukkig weet de heer Teeven dat ook.' De zaal reageert met geginnik.

Van Gennip gaat verder: 'Het uitgangspunt van mijn beleid is dat stevig geïnvesteerd wordt in het wegnemen van risicovol gedrag bij zeden-delinquenten en dat de samenleving optimaal beveiligd wordt door recidive te verminderen en daarmee nieuwe slachtoffers te voorkomen'. De betrokkenheid van burgers heeft volgens Reclassering Nederland een meerwaarde: re-integratie verloopt gemakkelijker omdat de samenleving zelf -in de persoon van de vrijwilligers- een actieve rol vervult. Daarnaast voorkomt frequent contact met de vrijwilligers dat iemand opnieuw afglijdt. 'Essentieel voor de veiligheid is dat de toezichtperiode goed ingevuld wordt. Inhoudelijk zo effectief mogelijk én gericht op het beheersen van risico's. De staatssecretaris ziet hier het belang van COSA omdat het sociale netwerk van de zedendader betrokken wordt in het toezicht. Een netwerk dat zorgt voor structuur en vroegtijdig tekenen van terugval kan signaleren.'

'ALS HET WERKT: DOEN!'

Op de vraag die eerder door de zaal werd gesteld, had de staatssecretaris ook een passend antwoord volgens van Gennip: "Als de justitiële titel eindigt, kan COSA meerwaarde hebben. Het is van belang dat delinquenten na afloop van de straf op adequate wijze worden opgevangen. Bij het ontbreken van een justitiële titel zijn gemeenten en zorginstellingen verantwoordelijk. Daartoe zijn in het kader van het programma Sluitende Aanpak Nazorg al afspraken gemaakt met gemeenten en andere maatschappelijke organisaties om deze opvang naadloos te realiseren. COSA-vrijwilligers zouden ook hier een belangrijke rol kunnen vervullen om slachtoffers te voorkomen.'

Sjef van Gennip benadrukt dat het niet is: voor de dader en tegen het slachtoffer of andersom... het gaat erom, kun je de samenleving ermee veiliger maken? Reclasseringswerkers doen door hun werk niet anders dan helpen slachtoffers te voorkomen.

Ruben Maes bevraagt de zaal over het verhaal van Sjef van Gennip en de citaten van de staatssecretaris. Een officier van Justitie uit Amsterdam ziet meerwaarde in de COSA methodiek: 'Als het recidive vermindert, dan doen!' Een beleidsmedewerker van Reclassering Nederland: 'de regio Limburg staat in de startblokken om te beginnen met COSA. In de regio is al veel ervaring met het wer-

ken met 'gewone' vrijwilligers. Het is interessant om te zien of deze mensen ook als COSA vrijwilliger aan de slag willen.' COSA staat in ieder geval garant voor een intensieve training en begeleiding van de vrijwilligers. Mensen denken hierover na en kiezen heel bewust voor dit vrijwilligersschap. De meerwaarde van COSA is dat er vrijwilligers zijn. Daardoor kunnen er andere resultaten geboekt worden dan wanneer er alleen professionals aan het werk zijn. De acceptatie door de zedendader zal ook groter zijn.

DE PROFESSIONAL EN DE VRIJWILLIGER

Vandaag zijn twee vrijwilligers naar het congres gekomen om te vertellen over hun motivatie om mee te doen. Peter en Katja hebben elk hun eigen redenen om in de COSA te stappen. Voor de een is vooral het sociale aspect belangrijk, voor de ander geven de lage recidivecijfers de doorslag. Maar de rode draad blijft het voorkomen van nieuwe slachtoffers. Het menselijk aspect speelt eveneens een rol. "We leven in een beschaafd land met een humaan strafrecht. Beschaving beoordeel je aan de manier waarop je omgaat met iemand aan wie je een hekel hebt", aldus vrijwilliger Peter.

Vrijwilligers geloven niet in schijnveiligheid. Daarbij, COSA lijkt echt te werken. Er is daadwerkelijk zicht op het kernlid (zoals de zedendader binnen COSA wordt genoemd). Kritiek op het softe karakter wordt door vrijwilligers en professionals resoluut van de hand gewezen. Als je iemand écht wil leren kennen, moet je juist andere dingen doen dan alleen praten en controleren. Naar de film dus, of een potje biljarten. Zo weten we wat iemand doet en hoe iemand denkt. Dat levert waardevolle informatie op voor de professionals, informatie die je anders niet zou krijgen.

DE INTRODUCTIE VAN COSA IN NEDERLAND

John Kwaks, regiomanager Reclassering Nederland regio Den Bosch, begint zijn bijdrage met een compliment aan COSA-projectleider Jeanne Caspers van Reclassering Nederland: 'In de regio 's-Hertogenbosch hebben we onder de bezielende leiding van Jeanne Caspers de eerste cirkels in praktijk gebracht. Als een ware evenwichtskunstenares verbond zij inhoud en organisatie. Ik wil benadrukken dat het vooral aan

Jeanne te danken is dat we COSA in Nederland operationeel hebben.'

Kwaks trekt drie conclusies uit twee jaar COSA. De eerste is dat COSA zorgvuldigheid afdwingt. Het is een absolute voorwaarde door de maatschappelijke gevoeligheid van de specifieke dadergroep. Dit stelt eisen aan het waarborgen van de effectiviteit en kost tijd. Om vrijwilligers te werven, te selecteren, te trainen en te begeleiden. Ook het selecteren van een kernlid en hem koppelen aan een groep vrijwilligers kost tijd. Tijd die nodig is om de veiligheid en de effectiviteit van de cirkels te waarborgen.

De tweede behelst de financiën. Structurele bekostiging voor COSA is er nog niet en tot op heden drijft COSA op projectsubsidies. 'Het is van belang dat wij als pioniers van COSA in Nederland en uitvoerders van de eerste cirkels onze kostenstructuur helder en de effectiviteit inzichtelijk moeten krijgen', aldus Kwaks. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie lijkt de meest voor de hand liggende financier van COSA.

De derde en laatste conclusie gaat over verwachtingen. COSA is niet dé oplossing voor de re-integratie van alle zedendaders, wel voor een belangrijke groep. De groep zedendaders die in aanmerking komt, is duidelijk afgebakend. Daar zullen we ons aan moeten houden. John Kwaks trekt een vergelijking met HALT: 'Het succes van HALT bij een specifieke, duidelijk afgebakende doelgroep leidde tot de veronderstelling dat deze aanpak ook bij een bredere doelgroep succesvol zou zijn. Onderzoek bewees het tegendeel en

het betekende bijna het einde van HALT. Het zou op zijn zachtst gezegd triest zijn als dit ook voor COSA zou gelden. Veel erger nog, het zou desastreus of zelfs misdadig zijn als we de samenleving de illusie zouden geven dat met COSA veel meer zedendaders van herhaald delictgedrag afgehouden zouden worden dan we daadwerkelijk waar kunnen maken.'

WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Volgens Bas Vogelvang, lector Reclassering en Veiligheidsbeleid, zijn er, met een knipoog naar de slogan van COSA, nog heel wat 'secrets' over COSA. Het onderzoek naar Circles of Support & Accountability staat nog maar in de kinderschoenen. Dat neemt niet weg dat er al veel onderzocht is door en voor COSA. Daarnaast is er veel onderzoek gedaan naar zedendaders en waarom zij tot hun daden komen. Een voor COSA belangrijk onderzoek werd verricht door Hanson & Morton Bourgon (2004). Zij stellen vast dat er twee belangrijkste en meest zekere voorspellers van zedenrecidive zijn: seksuele deviantie en een antisociale oriëntatie. De veronderstelde werkzaamheid van COSA wordt door dit onderzoek, hoewel het ook beperkingen kent, ondersteund omdat COSA zich richt op een aantal (en de belangrijkste) van deze risicofactoren (Höing, In press).

COSA ondersteunt de behandeling die de zedendader krijgt. In die behandeling worden cognities die seksuele deviantie bevorderen en in stand houden uitgedaagd. De vrijwilligers zelf doen dat ook. COSA biedt sociale steun en helpt daardoor mogelijk bij het verminderen van een instabiele, antisociale leefstijl, en helpt een evenwichtige leefstijl bevorderen. COSA biedt externe controle, monitoring, vergroot de pakkans, en versterkt of

ondersteunt daardoor mogelijk de impulscontrole door het kernlid. En COSA biedt een steunend sociaal netwerk en rolmodellen voor het aanleren van sociale vaardigheden, waardoor mogelijk intimiteitproblemen van het kernlid verminderen. Onderzoek naar de werking van de COSA in Canada zijn veelbelovend. De meest recente cijfers laten een recidivereductie van maar liefst 83 procent zien.

Of dit voor Nederland ook geldt? Onderzoek naar een waarschijnlijk effectieve methode die eerst de oceaan, en dan de Noordzee overwaait doe je niet door gewoon te beginnen met COSA en kijken of de recidive daalt.

'De voorlopig eerste resultaten van twee jaar COSA stemmen hoopvol. Net als in Canada zijn de eerste resultaten goed te noemen. De komende jaren moet duidelijk worden of COSA ook in Nederland definitief voet aan de grond krijgt en een vaststaande methodiek wordt om recidive bij een specifieke groep zedendaders te verminderen of zelfs te voorkomen.'

COLOFON

Tekst en vormgeving:
Media & Communicatie, Reclassering Nederland
Foto's:
Miranda van der Flier, Reclassering Nederland

Het symposium werd mede mogelijk gemaakt door 'een subsidie van de EUROPEAN COMMISSION, DIRECTORATE-GENERAL JUSTICE, FREEDOM AND SECURITY'

* De verantwoordelijkheid voor de inhoud van deze nieuwsbrief berust bij het programmabureau Circles-NL. De Europese Commissie is niet verantwoordelijk voor deze informatie of het gebruik daarvan.

